

СЕКЦІЯ 1 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 327:341.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2023-2-1>**Батракова Т.О.***кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Запорізького національного університету***Федорець А.О.***студентка
Запорізького національного університету***Batrakova Tatyana***Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department of Finance, Banking and Insurance
Zaporizhzhya National University***Fedorets Alina***Student
Zaporizhzhya National University*

ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА БОЛГАРІЄЮ

TRADE AND ECONOMIC COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND BULGARIA

АНОТАЦІЯ

Вихідним елементом сучасної концепції ефективної міжнародної дипломатії постає системний характер комунікації на державному рівні. Стаття присвячена вивченню міжнародного співробітництва між Україною та Болгарією, що дає можливість розглянути майбутні перспективи партнерства, які пов'язані з різними сферами державного регулювання. Питання торговельно-економічного та інвестиційного партнерства з урахуванням поточної ситуації в країні та нестабільної економіки залишаються актуальними. Метою статті є огляд і зіставлення економічного та інвестиційного співробітництва між Україною та Болгарією 2017-2022 років. У статті розкрито передумови співпраці між двома країнами. Досліджено об'єми митного режиму в умовах розвитку України в європейському напрямку, COVID-19, а також повномасштабного вторгнення. Проаналізовано інвестиційне підґрунтя для обох держав. Виділено основні напрями співробітництва між Україною та Болгарією за останні 2 роки.

Ключові слова: співробітництво, експорт, імпорт, інвестиції, повномасштабне вторгнення, бізнес.

ANNOTATION

This article examines the potential for cooperation between Ukraine and Bulgaria in trade, economics, and investment. However, Ukraine has recently faced unprecedented large-scale problems, including a full-scale invasion that has displaced millions of Ukrainians across Europe. Despite these challenges, the authors maintain that trade, economic, and investment partnerships with Bulgaria remain relevant and important for Ukraine's economic and social development. To assess the prospects for future cooperation, the study uses data from various sources, including the National Bank of Ukraine, the Bulgarian People's Bank, the Bulgarian Investment Agency, the Embassy of Ukraine in Bulgaria, and Diia. The authors analyze the investment basis for both

countries and highlight the main areas of cooperation between the two nations over the past two years. Firstly, the authors note that the scope of the customs regime is an important consideration in developing economic partnerships between Ukraine and Bulgaria. Since Ukraine is moving towards integration with the European Union, customs cooperation with Bulgaria can facilitate trade between Ukraine and other EU countries. The authors also point out that the ongoing COVID-19 pandemic has created additional challenges for economic cooperation between Ukraine and Bulgaria. Secondly, the authors analyze the investment basis for both countries. They note that Bulgaria is among the top 20 countries investing in Ukraine, with investments mainly focused on the energy sector. Ukrainian investments in Bulgaria are mainly in the food and agriculture sector. The authors suggest that expanding investment in these sectors could further promote economic cooperation between the two nations. Overall, the article provides a comprehensive analysis of the potential for trade, economic, and investment partnerships between Ukraine and Bulgaria. The authors argue that despite the challenges facing Ukraine, effective diplomacy is essential for building partnerships with other nations. They suggest that expanding economic and investment cooperation with Bulgaria could have significant benefits for Ukraine's economic and social development.

Keywords: cooperation, exports, imports, investments, full-scale invasion, business.

Постановка проблеми. За останній рік Україна стикнулася з безпрецедентними масштабними проблемами. Повномасштабне вторгнення в Україну внесло свої корективи у життя мільйонів людей. За даними ООН, станом на 04.04.2023 близько 8 мільйонів українців зафіксовані по всій Європі, з них 5 мільйонів

біженців з України, зареєстровані для отримання тимчасового захисту або аналогічних національних схем захисту в Європі. У Болгарії, одній з найближчих країн, зареєстровано близько 155 тисяч осіб і це є 7 показником за кількістю біженців у країнах Європи. Більшість з них проживають на узбережжі Чорного моря та працюють у болгарському секторі виробництва та надання послуг [8].

За цих умов потребують особливої уваги перспективи нинішнього та майбутнього співробітництва між двома країнами. При підході розумного поєднання провідного досвіду, національної стратегії розвитку, сучасної соціально-економічної ситуації та традицій України, а також рівня управлінської культури може бути сформована сучасна система партнерства України з Болгарією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-методичній літературі подано багато прикладів розгляду двосторонніх відносин між Болгарією та Україною, яке розглядається як плідотворне та перспективне партнерство між двома незалежними державами, що мають спільні національні інтереси, а також культурну та історичну спадщину. Огляд наукових публікацій показав, що міжнародному співробітництву між Болгарією та Україною приділяли увагу такі вчені як Г. Мінгазутдінова, Л. Ченик, П. Лозинський, Г. Семеніхин. Питання розробки ефективного механізму співробітництва між Україною та Болгарією у Чорноморському регіоні розглядається у роботах В. Кравченко, А. Гудакова та ін.

Наразі важко оцінити позицію України на міжнародній арені партнерства. За останній рік українські представники дипломатії комунікували і налагоджували співробітництво з багатьма країнами Європи. Міжнародна комунікація під час повномасштабного вторгнення між Україною і Болгарією стосуються багатьох сфер суспільного життя та підкріплені міжнародними угодами різного рівня, які вимагають детального аналізу та виявлення перспектив подальшого співробітництва між країнами.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження тенденції торгівельно-економічного співробітництва України з Болгарією та розвиток інвестиційного напрямку між двома державами, оцінка перспективності майбутнього та форми співпраці. Під час дослідження використано базу розрахунків Національного банку

України та Болгарського народного банку, дані Болгарської інвестиційної агенції, Посольства України в Болгарії та Дії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Болгарія відноситься до країн, що розвиваються, член ЄС. Найбільша країна Балканського півострова, має вихід до Чорного моря із потужними портами, є воротами на ринки інших балканських держав. Країна має високий рівень урбанізації і тенденцію скорочення кількості населення.

Найбільш розвиненими є виробництво продуктів харчування, машинобудування, металургія, виробництво запчастин, палива, хімікатів. Розвинений туризм. Основні торговельні партнери – країни ЄС, а також РФ і Туреччина. Прогноз росту ВВП у 2022 р. – 3,2% [1].

Україна залишається одним з важливих і перспективних зовнішньоторговельних партнерів Республіки Болгарія. Болгарська національна громада (діаспора) в Україні налічує близько 205 000 осіб (за українськими даними), а за неофіційними даними – понад 300 000, що є серйозною передумовою для розширення співпраці в економічній сфері між двома країнами [1]. Загалом Болгарія експортує:

- реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої;
- мідь і вироби з неї;
- електричні машини і обладнання;
- мінеральні палива;
- зернові культури.

Щодо імпорту країни можемо виділити такі позиції:

- реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини;
- руди, шлак і зола;
- електричні машини і обладнання;
- мінеральні палива;
- засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання.

Проаналізуємо партнерстводвох країн за останні 6 років.

Частка Болгарії у відсотках до загального обсягу українського товарного експорту наразі становить 3,5%, а в структурі українського товарного імпорту – 3,8%. У 2017–2019 роках загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та Болгарією демонстрував щорічне зростання на понад 20%.

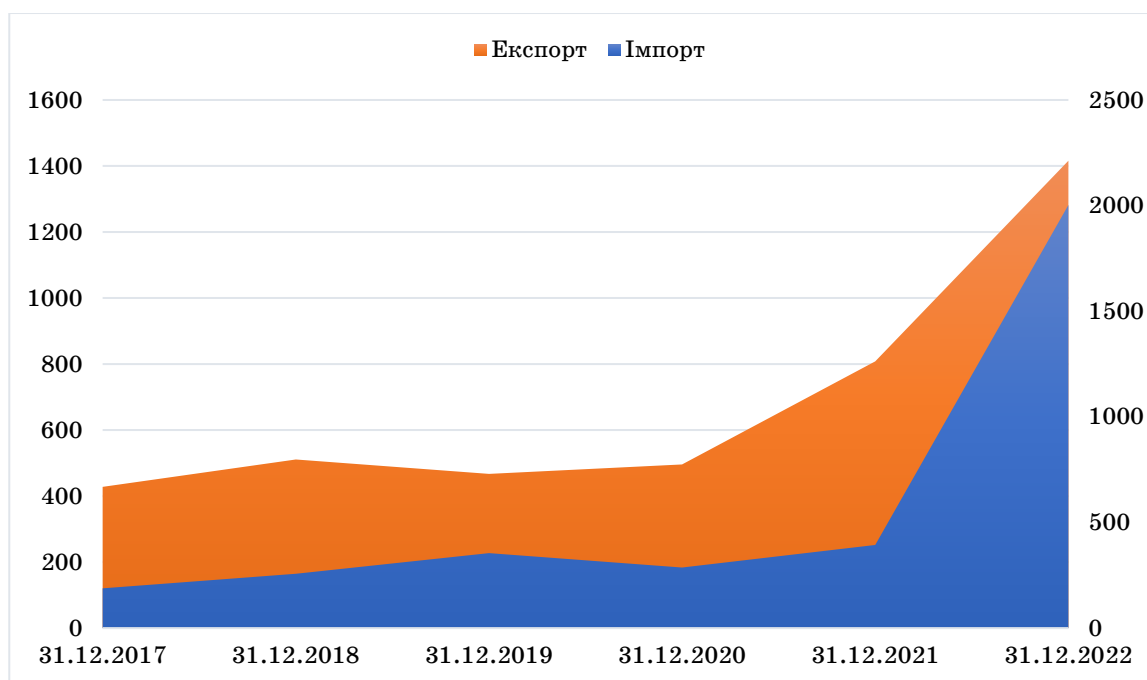
Серед 27 країн-членів ЄС Болгарія є 10-м експортним ринком для українських товарів у

Таблиця 1

Торгівельно-економічне співробітництво між Україною та Болгарією

Рік	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Загальний об'єм торгівлі	616	768	822	783	1197	3419
Експорт	428	511	467	496	808	1416
Імпорт	188	257	355	287	394	2003
Баланс	+240	+254	+112	+209	+414	-587

Джерело: складено автором на основі [4]

Графік 1. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Болгарією

Джерело: складено автором на основі таблиці 1

2021 році та 6-м імпорнтним ринком для українських товарів у 2021 році. Україна, своєю чергою, входить до топ-8 торговельних партнерів Болгарії, на яку припадає 59,0% від загального обсягу експорту товарів республіки у 2021 році.

За даними Державної служби статистики України, за підсумками 2021 року загальний обсяг зовнішньої торгівлі товарами та послугами між Україною та Болгарією вперше за останнє десятиліття перевищив 1 млрд доларів США. Традиційне для нашої країни позитивне сальдо у двосторонній торгівлі товарами та послугами у 2021 році склало 414 млн дол.

При цьому, обсяг українського експорту товарів до Республіки Болгарія збільшився на 163% у порівнянні з 2020 роком та склав 808 млн. доларів США. Своєю чергою, обсяг болгарського експорту товарів до України збільшився на 137% у порівнянні з 2020 роком і склав 394 млн дол. Позитивне сальдо в торгівлі товарами на користь України становить 293,3 млн доларів США.

Зростання українського експорту товарів у 2021 році відбувалося переважно за рахунок збільшення поставок чорних металів та виробів з них.

Стратегічний інтерес України до економічної співпраці з Болгарією має точковий характер і не відображає попередні міжурядові домовленості та можливості секторів, продукція яких становить більшість в українському експорті [3]. Останніми роками між державами не укладались угоди на оновлення змісту двосторонніх економічних відносин, хоча Болгарія є найбільшим торговельно-економічним партнером у Балканському регіоні, важливим ринком збуту українських товарів, вона не згадується серед перспективних ринків в Експортній стратегії України.

Торговельно-економічний об'єм за 2022 рік між двома країнами важко оцінити за відсутністю достатньої кількості інформації. Однак ми можемо проаналізувати квартальну тенденцію експорту та імпорту з Болгарією під час повномасштабної війни в Україні.

З таблиці видно, що у першому кварталі Україна майже не отримувала імпорту від Болгарії. Однак вже з квітня у м.Соптої запустився "ВМЗ" – болгарський оновлений завод з виробництва артилерійських боєприпасів, розташований у місті Сопот. Це доволі потужне підприємство, яке спеціалізується на виробни-

Таблиця 2

Торговельно-економічне об'єм між Україною та Болгарією

Квартал	I	II	III	IV	2022
Загальний об'єм торгівлі	273	983	961	1202	3419
Експорт	204	511	341	360	1416
Імпорт	69	472	620	842	2003
Баланс	+135	+39	-279	-482	-587

Джерело: складено автором на основі [4]

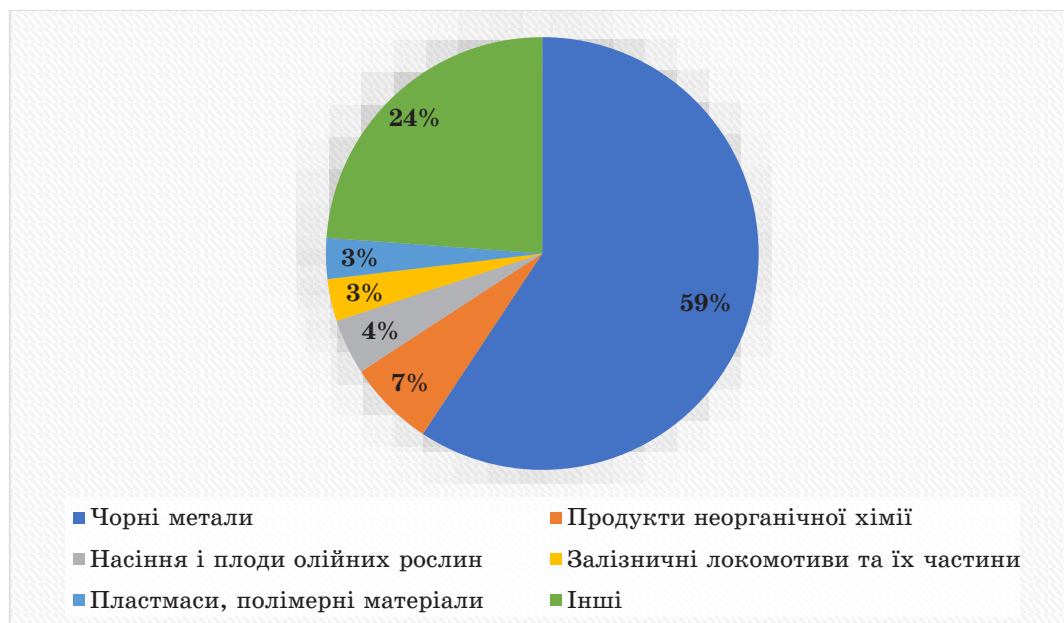

Рис. 1. Експорт України у Болгарію у 2021 році

Джерело: складено автором на основі [4]

цтві снарядів до РСЗВ "Град", ЗРК "Стріла", ПТУР "Бастіон", снарядів калібрів 85–152 мм, пострілів до РПГ та іншого озброєння. Тож з 2022 року відновився імпорту такого виду снарядів. До того ж країна погодилася лагодити українське воєнне обладнання. Також у січні 2023 року відкрили нову виробничу лінію з виробництва снарядів для постачання в Україну у невеличкому містечку Костенець, Завод Terem.

Між країнами активно розвивається інвестиційне співробітництво. Дані щодо інвестицій з України в Болгарії не оприлюднюються, однак за статистичними даними з БНБ (Болгарського народного банку) Болгарії [6] можемо скласти таблицю 3.

За оцінками експертів, українські інвестиції в Республіці Болгарія зосереджені в металургійному секторі, в оптовій та роздрібній торгівлі, а також у ремонті автотранспортних засобів та мотоциклів.

За даними Національного банку України, станом на 31 грудня 2021 року Болгарія інвестувала в економіку України 99 млн доларів США (інструменти участі в капіталі). Найбільше болгарських інвестицій вкладено в оптову та роздрібну торгівлю – 38 млн доларів США, що становить 53% від загального обсягу болгарських інвестицій.

Болгарські інвестиції також вкладаються в такі галузі: промисловість; будівництво; інформація та телекомунікації; транспорт; фінансова та страхова діяльність; інші послуги. Однак інформація про обсяги інвестицій у ці сфери є конфіденційною відповідно до Закону України "Про державну статистику", оскільки інвестиції в них надходять не більше ніж від 2 суб'єктів господарювання.

За діаграмами можна побачити тенденцію посилення інтересу до інвестиції у таких сферах як оптова та роздрібна торгівля, а також фінансова та страхова діяльність. У той же час можна побачити зменшення обсягу інвестицій у сферах транспорту та промисловості.

На жаль, дані щодо інвестиції за 2022 рік не опубліковані. Однак можна зазначити наступне: за перші 6 місяців 2022 року в Болгарії було зареєстровано 241 нову компанію з українською участю, що на 130% більше, ніж за аналогічний період 2021 року, коли їх було 105. Для порівняння, за весь 2021 рік усіх новозареєстрованих компаній з українською участю було 228.

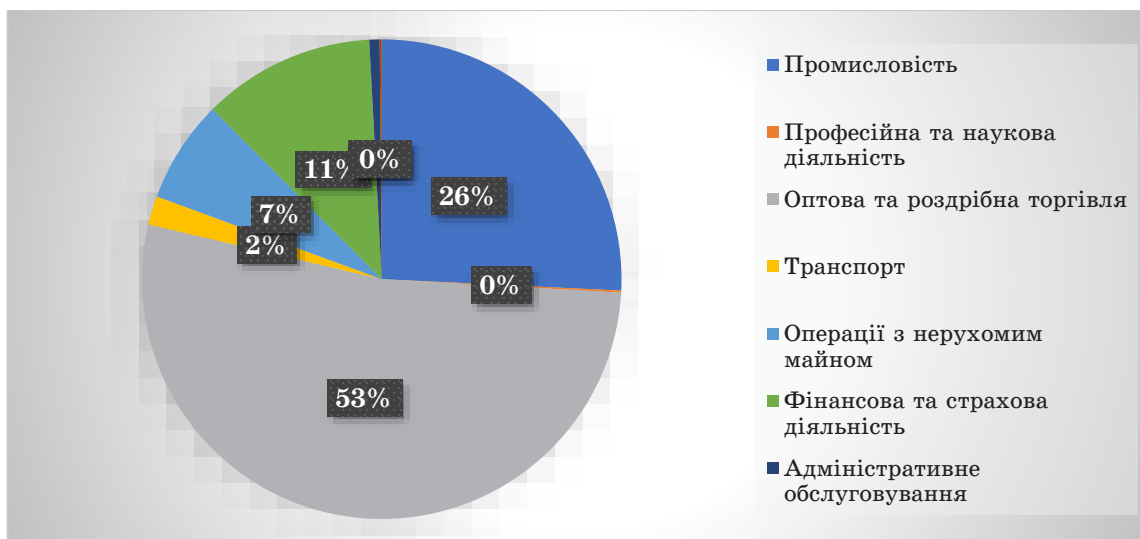
Важливим фактом є те, що за 2022 рік більше половини компаній було зареєстровано у травні та червні (136), тоді як до початку військових дій в Україні у січні та лютому було зареєстровано лише 23 компанії. У 2022 році найбільша кількість новостворених компаній за

Таблиця 3

Інвестиційна співпраця України з Болгарією

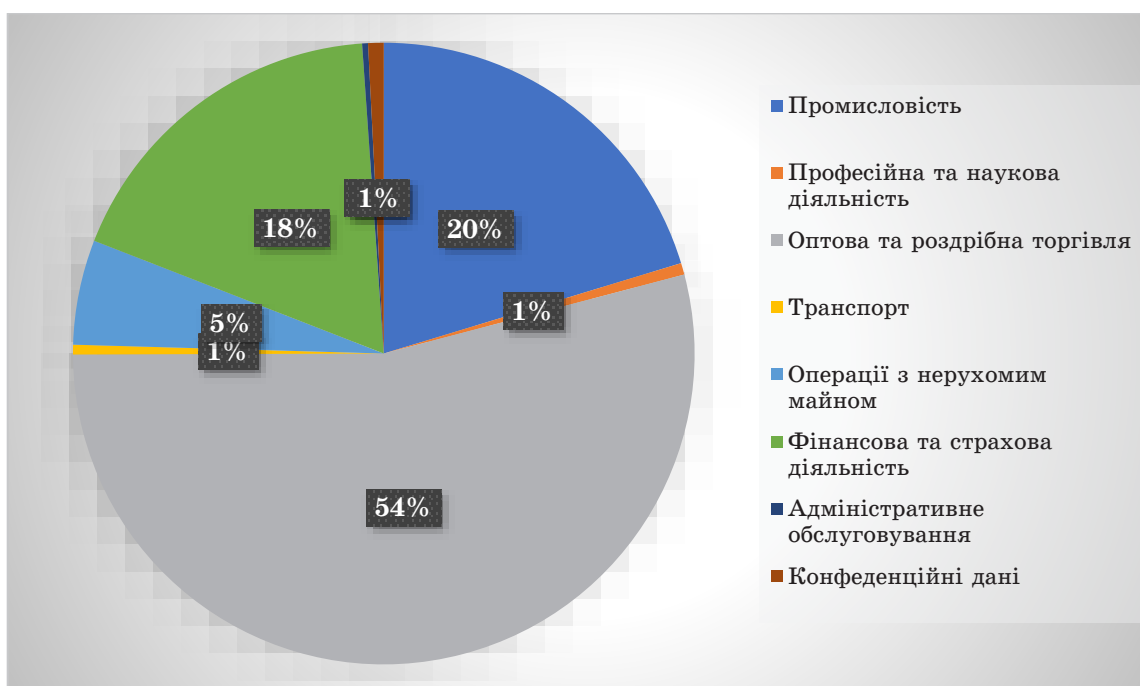
Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Інвестиції з Болгарії в Україну	48,8	61,6	80,4	72,2	99,0
Інвестиції з України в Болгарію	48,1	149,9	159,2	89,4	147,1
Сальдо	+0,7	-88,7	-78,8	-17,2	-48,1

Джерело: складено автором на основі [1; 6]

Діаграма 1. Болгарські інвестиції в Україні за 2020 рік

Джерело: складено автором на основі [1]

Діаграма 2. Болгарські інвестиції в Україні за 2021 рік

Джерело: складено автором на основі [1]

участю українців зареєстрована в Бургасі – 93. За ними йдуть Варна – 63, Софія – 38, Пловдив – 8, в інших містах країни – 38 [7].

Висновки з проведеного дослідження. Безумовно Україна має вектор розвитку щодо відносин з Болгарією. До початку повномасштабного вторгнення існували перспективи відносно залучення вітчизняних компаній до модернізації болгарської атомної станції “Козлодуй”. З лютого 2022 року вектор співпраці дещо змінився: країна запустила 2 заводи, які виготовляють зброю військову, що відповідно дало можливість збільшити кількість експорту в Україну. Важливим механізмом українсько-болгарського співробітництва

в економічній та інвестиційній сфері залишається Спільна міждержавна українсько-болгарська комісія з питань економічного співробітництва.

Інтереси українського бізнесу в Болгарії готові представляти Почесні консули України в містах Русе, Пловдив та Бургас, Болгарсько-українська промислова палата (БУП) в Софії, а також Болгарсько-українська торгова палата в Варні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Посольство України в Болгарії. URL: <https://bulgaria.mfa.gov.ua/bg/99-torgove-lyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-makedonijeju> (дата звернення: 05.04.2023)

2. Дія. Бізнес. Експортний напрям. URL: <https://export.gov.ua/country/77-bolgariia> (дата звернення: 05.04.2023)
3. Тетяна Зосименко. Україна – Болгарія. 23.01.2021. URL: <http://prismua.Org/ukraine-bulgaria/> (дата звернення: 05.04.2023).
4. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>.
5. Посольство України в Болгарії. URL: <https://bulgaria.mfa.gov.ua/bg/99-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-makedonijeju> (дата звернення: 05.04.2023).
6. Болгарський народний банк. URL: <https://is.gd/PzWYoe> (дата звернення: 05.04.2023).
7. Болгарська інвестиційна агенція. URL: <https://investbg.government.bg/?lang=bg>.
8. Портал операційних даних ООН. URL: <https://data.unhcr.org/en/about>.

REFERENCES:

1. Posolstvo Ukrainy v Bolharii [Embassy of Ukraine in Bulgaria]. Available at: <https://bulgaria.mfa.gov.ua/en/99-trade-economic-cooperation-between-ukraine-and-macedonia> (accessed: 05.04.2023).
2. Diia. Biznes. Eksportnyi napriam [Diia. Business. Export direction]. Available at: <https://export.gov.ua/country/77-bolgariia> (accessed: 05.04.2023).
3. Tetyana Zosymenko.Ukraina – Bolhariia. 23.01.2021 [Ukraine-Bulgaria. 23.01.2021]. Available at: <http://prismua.org/ukraine-bulgaria/> (accessed: 05.04.2023)
4. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/en/statistic/sector-external>.
5. Posolstvo Ukrainy v Bolharii [Embassy of Ukraine in Bulgaria]. Available at: <https://bulgaria.mfa.gov.ua/en/99-trade-economic-cooperation-between-ukraine-and-macedonia> (accessed: 05.04.2023).
6. Bolharskyi narodnyi bank [Bulgarian National Bank]. Available at: <https://is.gd/PzWYoe> (accessed: 05.04.2023).
7. Bolharska investytsiina ahentsiia [Bulgarian Investment Agency]. Available at: <https://investbg.government.bg/?lang=en>.
8. Portal operatsiinykh danykh OON [UN Operational Data Portal]. Available at: <https://data.unhcr.org/en/about>.